

В75

2046

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. Драгоманова

ВОРОНОВА СВІТЛАНА ВАСИЛІВНА

УДК 159.922.7: 159.947.5

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДОСЯГНЕННЯ
ВИПУСКНИКА ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ

19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Сверка

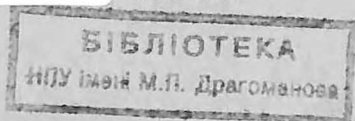
АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук

НБ НПУ
імені М.П. Драгоманова

100310105

Київ-2003

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат психологічних наук, доцент
ЗЕЛІНСЬКА Тетяна Миколаївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри психології.

Офіційні опоненти: доктор психологічних наук,
старший науковий співробітник
ТАТЕНКО Віталій Олександрович,
Інститут соціальної та політичної психології
АПН України, головний науковий співробітник
лабораторії методології психосоціальних і
політико-психологічних досліджень;

кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
ДРИГУС Марія Трохимівна
Інститут психології імені Г.С. Костюка,
учений секретар.

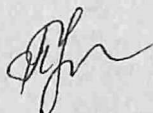
Провідна установа – Київський національний лінгвістичний
університет, кафедра психології,
Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Захист відбудеться "20" березня 2003 р. о 14 30 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.01 у Національному
педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова,
01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного
педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,
01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий "29" січня 2003 р.

Вчений секретар спеціалізованої
вченої ради

Ю.О. Приходько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція України в європейське співтовариство, побудова громадянського суспільства і правової держави, зростання темпів науково-технічного прогресу, впровадження ринкових форм господарювання вимагають підготовки висококваліфікованих, конкурентноспроможних спеціалістів, здатних ефективно працювати у новій соціально-економічній ситуації. Пошук і створення нових орієнтирів розвитку суспільства та особистості передбачає удосконалення всіх систем державного функціонування, зокрема, системи освіти, головним призначенням якої є не лише оволодіння учнями навчальною діяльністю, а й формування гуманістично орієнтованої особистості, що прагне до самореалізації та творчого самоздійснення.

Одним із напрямків підвищення ефективності діяльності підростаючої особистості, що сприятиме економічному зростанню країни, є формування мотивації досягнення учнів – прагнення до успіху, змагання з самим собою у покращенні власних результатів і запобігання невдачі. Чільне місце у цьому контексті набувають дослідження мотивації досягнення випускників-дев'ятикласників установ інтернатного типу, які стоять на порозі переходу від дитинства до самостійної, відповідальної дорослості. Деструктивний вплив на їх особистісний розвиток здійснюють умови життя і виховання в закладі, порушення системи дитячо-батьківських стосунків. Вихованці інтернатних закладів є обмеженими у соціальних зв'язках із навколишнім світом, вони переважно не можуть розраховувати на матеріальну чи моральну підтримку батьківської сім'ї, рідних і близьких людей, тому необхідно сформувати у них спрямованість на досягнення успіху, активність, ініціативність у вирішенні суспільно релевантних завдань.

Сензитивним для становлення мотивації досягнення виступає підлітковий вік, що характеризується інтенсивним розвитком інтелектуальних здібностей, поглибленням особистісної рефлексії, прагненням до саморозвитку, самоствердження своєї індивідуальності, осмисленням домагань на соціальне визнання.

Вивчення мотивації досягнення особистості активно проводилося зарубіжними та вітчизняними психологами. У центрі уваги наукових досліджень Дж. Аткинсона, Д. Берча, Т. Г'есме, В. Мейера, М.Ш. Магомед-Емінова, Дж. Рейнора, Н. Фітера, Х. Хекхаузена знаходилася розробка теоретико-методологічних моделей мотивації досягнення. Дж. Ніччолс, Ф. Райнберг фокусують свою увагу на вивченні цілей досягнення. Роботи Б. Вайнера присвячені вивченню цього феномена з позицій трьохфакторних каузальних схем особистості. У ряді досліджень значна увага приділяється

статевим особливостям мотивації досягнення (А.В. Ермолін, П. Оллінгер, М. Хорнер, Л. Шаттенбург, К. Цвернеманн). Досліджуються також особливості розвитку вказаного психологічного утворення у представників різних вікових груп: дошкільників (М. Холодинські), молодших школярів (Н.В. Афанасьєва, Т.А. Сабліна), юнацтва (В.М. Ботов, Р.С. Вайсман, Ю.М. Орлов, В.М. Тимошенко, В.І. Шкуркін, Л.П. Шумакова). Ряд авторів займалися створенням психодіагностичного інструментарію (А. Мехрабіан, А.О. Реан, Х. Хекхаузен, Г. Шмальт). Експериментальний напрямок формування і корекції мотивації досягнення представлений у працях П.Вінтерстайна, С.С. Занюка, Д. Колба, П. Мехти, Д. МкКлелланда, Ю.М. Орлова, А. Форстера.

Незважаючи на ретельне вивчення зазначеної проблеми, мотивація досягнення особистості випускника загальноосвітньої школи-інтернату не була об'єктом комплексних досліджень вітчизняних і зарубіжних психологів. Поза увагою науковців залишилися питання впливу особливостей соціальної ситуації розвитку цих вихованців на становлення мотивації досягнення, аналіз вказаного психологічного утворення у навчальній діяльності старших підлітків в умовах соціально-економічної кризи суспільства.

Отже, соціальна та психологічна значущість визначеної проблеми, її недостатнє вивчення зумовили актуальність і вибір теми нашого дисертаційного дослідження "Психологічні особливості мотивації досягнення випускника школи-інтернату".

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації входить до плану науково-дослідної роботи кафедри психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 7 від 24 лютого 2000 р.) та Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології Академії педагогічних наук України (протокол № 8 від 5 грудня 2000 р.).

Об'єкт дослідження – мотивація досягнення випускників шкіл-інтернатів.

Предмет дослідження – психологічні особливості мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів.

Мета дослідження – виявити психологічні особливості мотивації досягнення випускників закладів інтернатного типу, критерії діагностування, рівні прояву та розробити систему роботи з її формування в умовах школи-інтернату.

В основу нашого дослідження було покладено **припущення**, що мотивація досягнення випускників шкіл-інтернатів пов'язана з комплексом

їх особистісних характеристик (депривованістю, особистісною тривожністю, рівнем домагань, самооцінкою) та з успіхами у навчальній діяльності й тому її формування в учнів підліткового віку можливе через психологічну корекцію вказаних феноменів і створення ситуацій переживання успіху в навчанні.

Для досягнення поставленої мети та згідно з висунутою гіпотезою нами визначено такі **завдання**:

1. Розкрити теоретичні підходи до вивчення психологічних особливостей мотивації досягнення учнів шкіл-інтернатів.
2. Виявити психологічні особливості мотиву досягнення та мотиву уникнення невдач випускників установ інтернатного типу.
3. Визначити систему критеріїв і показників діагностування рівнів прояву мотивації досягнення у навчальній діяльності дев'ятикласників закритих навчально-виховних закладів.
4. Виявити психолого-педагогічні умови формування мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів.
5. Розробити та апробувати комплексну систему психологічної корекції мотивації досягнення дев'ятикласників, обґрунтувати практичні рекомендації для учителів і вихователів шкіл-інтернатів з її актуалізації у навчальному процесі.

Методологічними та загальнотеоретичними засадами дослідження виступали: Закон про освіту, Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття), наукові засади системного підходу, в межах якого мотивація досягнення розглядається з позицій основних ознак системності – ієрархічності, структурності, динамічності, цілісності (О.М. Леонтьєв, Б.Ф.Ломов, С.Л. Рубінштейн); фундаментальні для психології принципи розвитку та детермінації психічного (Г.С. Костюк, А.В. Петровський, С.Л.Рубінштейн, О.В. Скрипченко), принцип єдності змістовної та динамічної сторін мотивації (В.Г. Асеев); теоретико-методологічні засади про сутність мотивації досягнення як детермінанти ефективності діяльності особистості (Дж. Аткінсон, М.Ш. Магомед-Емінов, С.Г. Москвичов, Ю.М.Орлов, Х. Хекхаузен); наукові положення про особливості особистісного розвитку в ситуації депривації основних психічних потреб (І.В. Дубровіна, М.І. Лісіна, Й. Лангмейер, З. Матейчик, В.С. Мухіна, О.М.Прихожан, Н.М. Толстик).

Методи дослідження. Для досягнення мети, вирішення поставлених завдань і перевірки гіпотези нами застосовувалися загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного дослідження. Основними теоретичними методами були: аналіз, порівняння, систематизація, узагальнення теоретичних і експериментальних даних. На етапі емпіричного дослідження

використовувалися психолого-педагогічний експеримент, біографічний метод, метод вивчення продуктів діяльності учнів, спостереження, індивідуальні бесіди з педагогами, випускниками, батьками, аналіз ситуацій з практичної діяльності, психодіагностичні, а також психокорекційні методики. Використовувався якісний аналіз і статистична обробка результатів дослідження.

Дослідження проводилося протягом 1999-2002 років у три етапи.

На першому етапі (1999-2000 рр.) проводився аналіз стану проблеми мотивації досягнення у зарубіжній та вітчизняній психології, уточнювалися мета, завдання та гіпотеза дослідження, зроблено відбір і пілотажну апробацію психодіагностичного інструментарію для його проведення.

Під час другого етапу (2000-2001 рр.) здійснювалося експериментальне вивчення психологічних особливостей мотивації досягнення випускників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у навчальному процесі за допомогою батареї методик, розроблялася і апробувалася авторська система роботи з формування мотивації досягнення в експериментальній групі, аналізувалися результати її впровадження порівняно з контрольною групою на основі методів математичної статистики.

На третьому етапі (2001-2002 рр.) узагальнювалися результати експериментальної роботи, перевірялася їх відповідність меті, гіпотезі та завданням дослідження, проводилося оформлення отриманих результатів у вигляді написання тексту кандидатської дисертації.

Результати етапів експериментального дослідження представлені в авторських публікаціях і матеріалах конференцій.

Експериментальна база дослідження. У дослідженні брали участь дев'ятикласники загальноосвітньої школи-інтернату м. Бердичева Житомирської області, шкіл-інтернатів № 14 і № 23 м. Києва, а також учні загальноосвітніх шкіл № 172 м. Києва та № 3 м. Вишневе Київської області. Загальна кількість досліджуваних становила 216 підлітків. Із них – 108 випускників шкіл-інтернатів і 108 їх однолітків із загальноосвітніх шкіл.

Наукова новизна та теоретичне значення одержаних результатів. У роботі вперше представлено системний аналіз особливостей мотиву досягнення та мотиву уникнення невдач випускників інтернатних закладів порівняно з їх однолітками з загальноосвітніх шкіл, із урахуванням статевих відмінностей, місця проживання, типу та тривалості деприваційного досвіду; визначено критерії та показники діагностування рівнів прояву мотивації досягнення цього контингенту старших підлітків (співвідношення мотиву досягнення і мотиву уникнення невдач, рівень і адекватність домагань, інтенсивність особистісної тривожності, адекватність

самооцінки); розроблено та апробовано систему психологічної корекції мотивації досягнення дев'ятикласників, визначено психолого-педагогічні умови її формування у навчальній діяльності (усвідомлення підлітками значущості шкільного навчання для подальшої професійної діяльності; індивідуальне дозування складності навчальних задач; використання індивідуалізованих критеріїв педагогічної оцінки; корекція негативних переживань стану депривації, актуалізація і підсилення мотиву досягнення, формування реалістичного цілепокладання, адекватної самооцінки, подолання особистісної тривожності).

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання системи психокорекції мотивації досягнення і практичних рекомендацій щодо її реалізації у навчальному процесі шкіл-інтернатів з метою актуалізації та підсилення мотиву досягнення успіху випускників, формування у них реалістичного рівня домагань і адекватної самооцінки, зниження особистісної тривожності. Разом з цим, знання особливостей розвитку мотивації досягнення в умовах депривації батьківського впливу сприятиме розробці лекційних курсів для студентів педагогічних закладів з питань особливостей педагогічної діяльності в навчальних установах інтернатного типу, розвитку особистості підлітка, зокрема, відхилень у його поведінці та їх попередження.

Особистий внесок здобувача полягає в теоретичному аналізі проблеми дослідження, виявленні психологічних особливостей мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів, визначенні критеріїв діагностування її рівнів, теоретичному обґрунтуванні мети, завдань, принципів, форм і засобів роботи з формування мотивації досягнення. В публікаціях використано результати теоретичного та експериментального дослідження автора дисертації. Ідеї та думки співавторів опублікованих праць стосуються близьких аспектів проблеми, але не використовуються у нашому дослідженні.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувалися послідовною реалізацією теоретичних положень у вирішенні завдань емпіричного дослідження; використанням валідних і надійних взаємодоповнюючих методів, що відповідають меті та завданням дисертаційної роботи; репрезентативністю вибірки досліджуваних; поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих даних; застосуванням методів математичної статистики, достовірною результативністю формуючого експерименту.

Апробація та впровадження результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднені та отримали схвалення на міжнародній науково-теоретичній конференції до 80-ї річниці

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова “Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства” (Київ, 2000 р.), звітних наукових конференцій кафедри психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, 2000-2002 рр.), семінарах педагогічного колективу школи-інтернату № 23 м. Києва (Київ, 2000-2002 рр.), загальноукраїнській науково-практичній конференції “Молодь, соціальна політика і проблеми національного відродження України”, проведеній у Донецькому інституті ринку та соціальної політики (Донецьк, 2002), науково-практичній конференції фахівців Інституту фізіатрії і пульмонології імені Ф.Г. Яновського (Київ, 2001).

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчально-виховний процес школи-інтернату № 23 м. Києва (довідка № 103 від 17. 05. 2002 р.), школи-інтернату № 14 м. Києва (довідка № 16 від 03. 09. 2002 р.) та будинку змішаного типу для дітей-сиріт і дітей, що залишилися без батьківського піклування “Надія” м. Тараси (довідка № 82 від 16. 08. 2002р.).

Публікації. Матеріали дослідження відображені в 11 публікаціях, у тому числі 8 статтях у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, 2 – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (376 позицій, із них 126 іншомовних, у тому числі 71 – німецькою мовою, 45 – англійською, 10 – польською) і 18 додатків на 60 сторінках. Основний текст дисертації викладено на 167 сторінках комп’ютерного набору, містить 18 таблиць, 12 рисунків на 16 сторінках. Повний обсяг роботи – 260 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність проблеми, визначаються об’єкт, предмет, мета, гіпотеза, завдання та методи дослідження, розкриваються наукова новизна, теоретичне та практичне значення роботи, особистий внесок автора, наводяться дані про апробацію та впровадження результатів роботи, структуру дисертації.

У першому розділі «Теоретичні підходи до вивчення мотивації досягнення особистості» визначається сутність мотивації досягнення, подається аналіз підходів до вивчення зазначеної проблеми у зарубіжній та вітчизняній психології, розкриваються віковий аспект розвитку цього феномена та психологічні особливості підлітків із шкіл-інтернатів.

Мотивація досягнення є одним із внутрішніх факторів, що підтримує прагнення особистості до досягнення успіху в діяльності. Вона спрямована на вибір важливих завдань, поліпшення результатів скрізь, де є можливість проявити свої здібності та майстерність.

Перша концепція мотивації досягнення була сформульована Дж.Аткінсоном. Згодом дослідники вводили нові параметри та здійснювали її модифікації, включаючи протилежні підходи: когнітивний (В. Мейер, Х.Хекхаузен) і динамічний (Т. Г'есме, Дж. Рейнор). Однак у цих моделях залишається відкритим питання щодо природи мотиву досягнення, в них не приділяється увага процесам реалізації мотивації. Недостатня розробленість цих питань спонукала науковців до пошуку нових теоретико-методологічних підходів до вивчення мотивації досягнення особистості.

Сучасний стан теорії каузальної атрибуції, започаткованої та доповненої Б.Вайнером, ґрунтується на застосуванні суб'єктом трьохфакторних каузальних схем в інтерпретації наслідків діяльності: причинності, стабільності, контрольованості.

С. Двек, Е. Леггет, Дж. Нічолс, Ф. Райнберг досліджують відмінності у мотивації досягнення шляхом вивчення цілей досягнення, компетентності суб'єкта, аналізу процесу виконання завдання, досягнення результату.

Німецькі дослідники П. Гольвїтцер, Ю. Куль, Х. Хекхаузен у вивченні мотивації досягнення виходять із концептуальних відмінностей між цілепокладанням і реалізацією поставлених цілей. Першочерговим для них стає дослідження двох аспектів: формування наміру та його реалізація.

Вітчизняними психологами мотивація досягнення традиційно розглядається як діалектична єдність двох суттєво різних складових – надії на успіх і страху невдачі та як єдність змістовних і динамічних компонентів мотивації (В.Г. Асєєв, М.Ш. Магомед-Емінов, Ю.М. Орлов, Ю.М. Швалб).

Структура мотивації досягнення визначається мотивом досягнення і мотивом уникнення невдач (Дж. Аткінсон). Проведений аналіз цих особистісних диспозицій довів необхідність їх вивчення у контексті когнітивно-афективної системи (М.Ш. Магомед-Емінов). В основі вказаних мотивів лежить потреба у досягненні та потреба в уникненні невдачі як субафективне і субкогнітивне їх ядро (Ю. Куль). Мотив досягнення і мотив уникнення невдач активуються через ситуаційно-специфічні стимули і спрямовують особистість на успішну реалізацію конкретних цілей або на запобігання поразки у ситуації досягнення (Дж. Аткінсон, С.С. Занюк).

М.Ш. Магомед-Емінов досліджує мотивацію досягнення як складну функціональну систему, що має свою процесуальну динаміку (актуалізація мотивації та ініціювання діяльності; цілеутворення, вибір дії та формування наміру; реалізація наміру; постреалізація). До основних механізмів

функціонування цього феномена на вказаних етапах мотиваційного процесу автор відносить: мотиваційно-емоційну оцінку загальної структури ситуації досягнення, мотиваційно-когнітивну оцінку значущості мети та її досяжності, опосередкування, інтерпретацію успіху і невдачі.

Результати досліджень вікових особливостей мотивації досягнення, представлені у роботах Дж. Вероффа, Д. МакКлееланда, С. Трудевінда, Х.Хекхаузена, М. Холодинські, свідчать, що вона розвивається впродовж усього періоду дитинства та зумовлюється соціальною ситуацією розвитку, зміною провідної діяльності та сформованістю вікових психологічних новоутворень особистості.

Сензитивність підліткового віку для розвитку мотивації досягнення детермінована соціальною ситуацією розвитку – входженням у світ дорослих, а також інтенсивним розвитком інтелектуальних здібностей, становленням нового рівня самосвідомості, розвитком особистісної ідентичності, зміною Я-концепції (І.Д. Бех, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, Е.Еріксон, Дж. Марсія, Ж. Піаже, В.О. Татенко, Д.І. Фельдштейн).

Особливості соціальної ситуації розвитку підлітків із шкіл-інтернатів ведуть до несформованості в них вікових новоутворень. Внаслідок цього не забезпечується зона найближчого розвитку і деформуються основні характеристики мотивації досягнення особистості (І.В. Дубровіна, В.С.Мухіна, О.М. Прихожан, О.В. Проскура, А.Г. Рузьська, Н.М. Толстих).

Характерними особливостями впливу деприваційних умов на формування особистості підлітка школи-інтернату є тривалість і тип пережитої депривації. На основі аналізу наукових даних нами були виділені такі шість типів деприваційного досвіду вихованців випускних класів: сирітство; напівсирітство, коли один із батьків помер; підлітки-напівсироти, якими опікуються матері-одиначки; підлітки розлучених батьків; вихованці з повних багатодітних родин; підлітки з повних неблагополучних сімей (Я.О. Гошовський, Х. Нубер, Ф. Райс, М. Раттер, А.Фрейд, В.А. Юницький).

Проведений аналіз дозволив виявити теоретичні підходи до експериментального дослідження мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів з метою визначення психологічних особливостей, впливу на регуляцію діяльності, встановлення засобів і шляхів її діагностування.

У другому розділі «Експериментальне дослідження особливостей мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів» обґрунтовано психодіагностичний інструментарій дослідження, представлено психологічні особливості мотиву досягнення та мотиву уникнення невдач випускників, показано зв'язок мотивації досягнення з їх особистісними характеристиками, виявлено критерії діагностування цього феномена.

На основі визначених підходів діагностики мотивації досягнення нами була підібрана батарея взаємодоповнюючих методик для проведення констатуючого експерименту: “Мотивація досягнення успіху” та “Мотивація уникнення невдачі” Т. Елерса, “Самооцінка особистості” Н.Р. Бітянкової, моторні проби Шварцландера, “Шкала особистісної тривожності” Ч.Д.Спілберга – Ю.Л. Ханіна. В якості допоміжних були використані методики: “Шкала соціально-ситуаційної тривоги” Кондаша, “Тест-опитувальник ставлення батьків” А. Варга і В. Століна, запитальник “Діагностика професійної та батьківської тривожності” О.М. Прихожан (шкали неблагополучності та батьківської тривожності), карта спостереження Скотта.

Констатуючий експеримент проводився у три етапи. На першому етапі досліджувалися психологічні особливості мотиву досягнення та мотиву уникнення невдач дев'ятикласників шкіл-інтернатів.

Вивчення прояву вказаних мотивів показало, що у 36,11 % випускників шкіл-інтернатів і в 20,37 % їх однолітків загальноосвітніх шкіл прагнення до успіху не виявлялося ($t = 2,6096$, $p < 0,01$). Поряд з цим 37,96 % підлітків із родин і 20,37 % вихованців інтернатних закладів відзначалися переважанням у навчальному процесі високого мотиву досягнення над страхом невдачі низького та середнього рівнів ($t = 2,8986$, $p < 0,01$).

Дослідження особливостей мотиву досягнення і мотиву уникнення невдач вихованців залежно від типу депривації сімейної взаємодії показало, що при порушенні системи дитячо-батьківських зв'язків, відсутності активного прикладу в діяльності досягнення з боку дорослих, емоційній неблагополучності батьків, у них спостерігалось домінування мотиву уникнення невдач і відсутність прояву мотиву досягнення (77,78 % підлітків із багатодітних родин, 52,63 % – із сімей матерів-одиначок, 61,11 % сиріт, 28,57 % напівсиріт). Найбільша кількість дев'ятикласників із переважанням високого мотиву досягнення над мотивом уникнення невдач низької та середньої інтенсивності зафіксована серед респондентів, які підтримували тісний емоційний контакт з одним або обома батьками (65,00 % випускників із повних родин, 47,37 % їх однолітків із розлучених сімей).

Вивчення індивідуальних відмінностей у проявах мотивів, детермінованих тривалістю закладової депривації, засвідчило, що 47,69 % підлітків, які навчалися в умовах інтернату починаючи з молодшого шкільного віку, та 18,61 % учнів, які перебували в умовах закладу з періоду підлітковості, виявляли у навчальній діяльності лише мотив уникнення невдач ($t = 3,3895$, $p < 0,001$). У 34,88 % вихованців випускних класів, які потрапили до школи-інтернату в підлітковому віці та в 10,77 % їх однокласників, що вступили до інтернатних закладів у початкових класах,

констатовано переважання високого мотиву досягнення над мотивом уникнення невдач низького та середнього рівнів ($t = 2,9322$, $p < 0,01$).

Аналіз статевих відмінностей у проявах мотивів дозволив зафіксувати нижчі показники прагнення до успіху в дівчат шкіл-інтернатів порівняно з хлопцями. Зокрема, дівчатам було іманентне переважання мотиву уникнення невдач у 2,6 рази частіше, ніж їх однокласникам (50,88 % проти 19,61 %; $t = 3,6166$, $p < 0,001$). Водночас 37,25 % хлопців і 5,26 % дівчат виявляли у навчальному процесі домінування високого мотиву досягнення над мотивом уникнення невдач середньої та низької інтенсивності ($t = 4,3303$, $p < 0,001$). Результати обстеження дівчат із інтернату та з родини показали вищу інтенсивність надії на успіх в останніх. Між хлопцями обох вибірок статистично вірогідних відмінностей у проявах мотивації досягнення не виявлено ($p > 0,5$; $p > 0,3$).

Диференціація дев'ятикласників за місцем проживання засвідчила вищі показники мотиву досягнення у респондентів великого міста (м. Київ) порівняно з малим (м. Бердичів). Статистично вірогідні відмінності між групами зафіксовано в учнів із домінуванням мотиву уникнення невдач (52,94 % проти 28,38 %; $t = 2,4469$, $p < 0,02$). Крім того, 29,73 % підлітків великого міста характеризувалися переважанням у навчанні високого мотиву досягнення над мотивом уникнення невдач низького і середнього рівнів. Порівняльний аналіз показників мотивації досягнення випускників загальноосвітніх шкіл не виявив статистично вірогідних відмінностей між групами респондентів, які проживають у великому і малому містах ($p > 0,5$).

На другому етапі констатуючого експерименту визначено зв'язок мотивації досягнення з особистісними характеристиками та навчальними досягненнями дев'ятикласників: із самооцінкою ($r = 0,72$, $p < 0,001$), рівнем домагань ($r = 0,59$, $p < 0,01$), особистісною тривожністю ($r = 0,49$, $p < 0,001$) та академічною успішністю ($r = 0,55$, $p < 0,05$).

Узагальнення отриманих результатів дозволило визначити на третьому етапі констатуючого експерименту критерії та показники діагностування мотивації досягнення як сталого особистісного утворення: співвідношення мотиву досягнення і мотиву уникнення невдач (домінантність), особистісна тривожність (інтенсивність), рівень домагань (рівень, адекватність), самооцінка (адекватність). На їх основі виявлено три рівні прояву мотивації досягнення. Характеристика рівнів представлена у таблиці 1

Аналіз отриманих даних показав, що у більшості випускників шкіл-інтернатів домінував низький рівень (56,48 %). У понад третини дев'ятикласників загальноосвітніх шкіл спостерігалось переважання високого (37,96 %) та низького (37,04 %) рівнів. Різниця низького рівня мотивації досягнення між вказаними групами склала 1,5 рази та є

Характеристика рівнів прояву мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів

Критерії та показники	Р	І	В	Н	І
	Низький	Середній			Високий
Мотив досягнення та мотив уникнення невдач: домінантність	Домінування мотиву уникнення невдач, пов'язане з орієнтацією на запобігання покарань, ускладнень у шкільній ситуації досягнення.	Рівносильне співвідношення мотиву досягнення та мотиву уникнення, що характеризується сензитивністю до ситуаційних впливів, орієнтацією на отримання позитивних оцінок.			Домінування мотиву досягнення над мотивом уникнення невдач, яке виявляється у стійкому прагненні до успіху, самоудосконалення та саморозвитку.
Самооцінка: адекватність	Неадекватна занижена самооцінка, яка виявляється у невпевненому оцінюванні індивідуальних особливостей, нечіткому усвідомленні позитивних якостей та недоліків.	Неадекватна завищена самооцінка, зумовлена ситуативною оцінкою власного особистісного потенціалу, перебільшенням своїх можливостей.			Адекватна самооцінка, яка характеризується правильним оцінюванням своєї особистості, чітким усвідомленням власних зусиль, можливостей та досягнень у навчальній діяльності.
Рівень домагань: рівень, адекватність	Низький неадекватний рівень домагань, детермінований вибором легких цілей, досягнення яких знаходиться нижче реальних можливостей.	Високий неадекватний рівень домагань, пов'язаний з наданням переваги складним цілям, які суперечать можливостям їх реалізації.			Високий адекватний рівень домагань, який базується на виборі складних завдань, що відповідають реальним можливостям їх виконання.
Особистісна тривожність: інтенсивність	Висока особистісна тривожність, яка зумовлює негативні переживання стосовно власної компетентності.	Особистісна тривожність середньої інтенсивності, що спричиняє емоційну напругу, пов'язану з очікуванням невдачі.			Низька особистісна тривожність, яка відзначається адекватними її проявами стосовно оцінки себе, власної діяльності.

статистично вірогідною ($t = 2,9190$, $p < 0,01$). Найменші кількісні показники виявили дев'ятикласники інтернатів із високою мотивацією досягнення, чисельність яких у 1,9 рази була меншою, ніж кількість учнів загальноосвітніх шкіл (19,45 % проти 37,96 %; $t = 3,0717$, $p < 0,003$).

Переважання у більшості випускників закладів інтернатного типу низького рівня мотивації досягнення зумовило необхідність пошуку форм роботи з метою підвищення прояву цього феномена у навчанні.

У **третьому розділі** «Система роботи з формування мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів» розкрито теоретичні засади формуючого експерименту, визначено психолого-педагогічні умови актуалізації мотивації досягнення, представлено апробовану нами систему психокорекції, проаналізовано результати її впровадження, виявлено динаміку мотивації досягнення в експериментальній та контрольній групах, розроблено практичні рекомендації для учителів і вихователів інтернатних закладів з корекції цього психологічного утворення.

Мета формуючого експерименту полягала у створенні умов для формування мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів через цілеспрямований вплив на її структурні компоненти засобами психокорекції.

Психокорекційна робота проводилася з 25 учнями 9-Б класу (експериментальна група) школи-інтернату № 23 м. Києва. Для забезпечення максимальної включеності кожного учасника у груповий процес, експериментальний клас було поділено на дві підгрупи: 13 (52,0 %) та 12 (48,0 %) осіб. Контрольну групу склали 24 підлітки 9-А класу цього ж навчального закладу.

Формуючий експеримент проводився у три етапи: підготовчий, основний, заключний. Підготовчий етап (жовтень 2000 р.) був спрямований на ознайомлення підлітків із особливостями психокорекційної роботи, визначення сутності мотивації досягнення, умов її розвитку в навчальному процесі.

У ході основного етапу психокорекції (жовтень 2000 – травень 2001рр.), що включав для кожної підгрупи 20 групових занять, 40 уроків німецької мови, індивідуальні консультації, вирішувалися такі завдання:

- сформувати адекватну диференційовану самооцінку через розширення діапазону знань випускників про власне “Я”, адекватну оцінку своїх можливостей, зусиль, особистісних якостей;

- розвинути реалістичне цілепокладання за допомогою вироблення власних критеріїв успішності та неуспішності, визначення власних можливостей та вірогідності досягнення бажаного, постановки і реалізації цілей різного рівня при виборі оптимальної зони успіху і покровокового самоконтролю;

– подолати тривожність шляхом переінтерпретації та збагачення емоційного досвіду, навчання прийомам регуляції та оволодіння своєю поведінкою, корекції негативного досвіду депривації батьківського впливу, розвитку соціальної впевненості;

– актуалізувати та підсилити мотив досягнення завдяки збільшенню числа асоціацій, пов'язаних із переживанням успіху; розвитку позитивного мислення, притаманного людям із високою мотивацією досягнення.

Заключний етап формуючого експерименту (травень 2001 р.) слугував підведенню підсумків проведеної роботи та осмисленню динаміки мотивації досягнення у процесі психокорекції. Для виявлення кількісних і якісних змін було проведено контрольний експеримент (рис. 1).

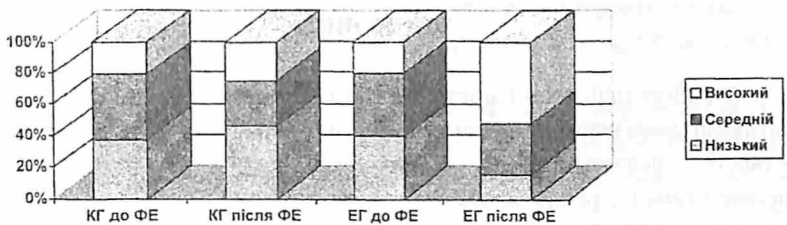

Рис. 1. Динаміка мотивації досягнення в експериментальній та контрольній групах.

Аналіз отриманих даних не виявив у контрольній групі статистично вірогідних змін у рівнях прояву мотивації досягнення. В експериментальному класі встановлено зменшення у 2,5 рази кількості підлітків із низькою мотивацією досягнення, у 1,2 рази зменшився кількісний склад вихованців із середнім рівнем та у 2,6 рази зросла кількість учнів підліткового віку з високою мотивацією досягнення.

Водночас порівняння кількісного складу дев'ятикласників експериментального класу на основі F^* -критерію Фішера показало статистично вірогідне зменшення кількісної представленості учнів із домінуванням мотиву уникнення невдач ($p < 0,05$) та збільшення чисельності вихованців із переважанням мотиву досягнення ($p < 0,01$). В учасників експериментальної групи не було зафіксовано проявів неадекватної завищеної самооцінки, а також суттєво збільшилася питома вага дев'ятикласників із адекватною самооцінкою ($p < 0,01$) та знизилася чисельність випускників із неадекватною заниженою самооцінкою ($p < 0,05$). Було виявлено статистично вірогідне збільшення кількості випускників із середнім ($p < 0,05$) та високим ($p < 0,05$) рівнями домагань, а також відсутність проявів низьких домагань. Поряд з цим зросла питома вага дев'ятикласників із адекватними домаганнями та зменшилася кількість учнів

із неадекватними домаганнями ($p < 0,05$). Також було зафіксовано статистично вірогідне зростання питомої ваги підлітків із низькою особистісною тривожністю ($p < 0,05$) та позитивне зменшення її показників у вихованців на високому рівні ($p < 0,01$). Зіставлення емпіричного розподілу учнів за академічною успішністю на основі t-критерію Ст'юдента засвідчило покращення навчальних досягнень підлітків експериментального класу після завершення формуючого експерименту ($p < 0,05$).

Отримані дані підтвердили висунуту гіпотезу, дозволили сформулювати практичні рекомендації для учителів і вихователів шкіл-інтернатів з актуалізації та психологічної корекції мотивації досягнення дев'ятикласників і дали можливість зробити такі висновки:

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення проблеми мотивації досягнення випускників шкіл-інтернатів, яке полягає у визначенні сутності, психологічних особливостей цього феномена, критеріїв діагностування і рівнів прояву, а також в обґрунтуванні умов формування мотивації досягнення, розробці та експериментальній апробації системи її психологічної корекції у навчальному процесі підлітків закладів інтернатного типу.

1. Дослідження мотивації досягнення є актуальною проблемою психології. Теоретичний аналіз концепцій і підходів до вивчення феномена мотивації досягнення показав, що її сутність полягає у спонуканні особистості до досягнення успіху, змаганні з самим собою в удосконаленні власних результатів діяльності.

2. Мотивація досягнення випускників шкіл-інтернатів є діалектичною єдністю змістовно-ієрархічних і динамічно-процесуальних компонентів. Розвиток змістовної сторони підводить до конкретизації її динаміки, а розвиток динамічної регуляції веде до узагальнення змістовних станів у стійкі мотиваційні утворення особистості.

Структура мотивації досягнення визначається мотивом досягнення і мотивом уникнення невдач, які характеризуються як афективно-когнітивна система. Субафективним і субкогнітивним ядром вказаних мотивів є потреба у досягненні та потреба в уникненні невдач.

Провідними психологічними механізмами функціонування мотивації досягнення є мотиваційно-емоційна оцінка ситуації досягнення, мотиваційно-когнітивна оцінка значущості мети та її досяжності, опосередкування, інтерпретація успіху та невдачі.

3. Найскладніше відбувається розвиток прагнення до успіху в підлітків-сиріт, вихованців із багатодітних сімей і тих, хто виховується матерями-одиначками. Високу інтенсивність мотиву досягнення виявляють переважно випускники з сімей розлучених батьків і повних родин, для яких характерний позитивний емоційний контакт між членами родини. Учні, які навчаються в школах-інтернатах, починаючи з підліткового віку, характеризуються вищими показниками прагнення до успіху, ніж їх однолітки, що потрапили до закладу в молодшому шкільному віці.

4. Існують статеві особливості прояву мотиву досягнення та мотиву уникнення невдач випускників установ інтернатного типу. Мотив досягнення виявляється у навчальній діяльності в хлопців із інтернату на вищому рівні, ніж у дівчат. У дівчат загальноосвітніх шкіл показники мотиву досягнення є значно вищими порівняно з їх ровесницями установ інтернатного типу, що вказує на домінування інших ціннісних орієнтацій, зокрема, вищих освітніх домагань у дев'ятикласниць із родин.

5. Підлітки навчальних закладів інтернатного типу великих міст характеризуються вищими показниками мотиву досягнення та нижчими проявами мотиву уникнення невдач порівняно з їх однолітками, які виховуються у школах-інтернатах невеликих міст, що зумовлюється більш розширеним конкретно-чуттєвим досвідом випускників великих міст, їх кращими можливостями у виборі майбутньої професії.

6. Психологічні особливості мотивації досягнення підлітків навчальних закладів інтернатного типу пов'язані з комплексом їх особистісних характеристик. Критеріями та показниками діагностування мотивації досягнення виступають: співвідношення мотиву досягнення та мотиву уникнення невдач (домінантність), самооцінка (адекватність), рівень домагань (рівень, адекватність), особистісна тривожність (інтенсивність).

7. Мотивація досягнення дев'ятикласників шкіл-інтернатів виявляється у навчальній діяльності на трьох рівнях (низькому, середньому, високому), які характеризуються відмінностями у показниках особистісної тривожності, самооцінки, рівня домагань, мотиву досягнення і мотиву уникнення невдач. Для більшості випускників характерним є низький рівень мотивації досягнення. Для таких підлітків властиве домінування мотиву уникнення невдач, неадекватна занижена самооцінка, низький неадекватний рівень домагань, висока особистісна тривожність, які здебільшого зумовлюють орієнтацію учнів на уникнення неуспіху, недостатнє усвідомлення вимог шкільної ситуації досягнення та власних особистісних якостей, вибір надмірно легких цілей навчальної діяльності, часті негативні переживання, пасивне ставлення до навчальних дисциплін.

8. Основними умовами формування мотивації досягнення дев'ятикласників закладів інтернатного типу є: усвідомлення ними значущості шкільного навчання для подальшої своєї професійної діяльності; індивідуальне дозування складності навчальних задач; застосування індивідуалізованих критеріїв педагогічної оцінки; організація таких видів роботи, які сприяють психологічній корекції негативних переживань стану депривації батьківського впливу та особистісних характеристик випускників.

9. Система роботи з психологічної корекції мотивації досягнення дев'ятикласників шкіл-інтернатів повинна базуватися на підсиленні та актуалізації мотиву досягнення у навчальному процесі, подоланні особистісної тривожності, формуванні адекватної самооцінки та реалістичного цілепокладання. Результатом проведеної психокорекції мотивації досягнення випускників стало підсилення мотиву досягнення, зниження особистісної тривожності, збалансування рівня домагань і самооцінки та, як наслідок, – покращення академічної успішності.

Проведене дисертаційне дослідження є закінченою науково-дослідною роботою, однак воно не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Перспективи її подальшого вивчення пов'язані з поглибленим концептуальним аналізом особливостей мотивації досягнення вихованців загальноосвітніх шкіл-інтернатів на різних етапах онтогенезу. Необхідна також подальша розробка адекватних методів діагностики цього психологічного утворення у контексті цілісного особистісного розвитку дітей, що виховуються в умовах депривації батьківського впливу.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО У ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

1. Воронова С.В. Взаємозв'язок мотивації досягнення з особистісними характеристиками дев'ятикласників шкіл-інтернатів // Проблеми загальної та педагогічної психології: 36. наук. пр. – К.: Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2002. – Т. IV, Ч. 2. – С. 61 - 72.

2. Воронова С.В. Динаміка мотивації досягнення випускників закладів інтернатного типу в умовах цілеспрямованого психологічного впливу // Психологія: 36. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – Вип. 15. – С.188 - 193.

3. Воронова С.В. Мотивація досягнення випускника інтернатного закладу // Проблеми загальної та педагогічної психології: 36. наук. пр. – К.: Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2001. – Т. III, Ч. 5. – С. 269 - 278.

4. Воронова С.В. Особливості мотивації досягнення у виховному процесі // Психологія: Зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2000. – Вип. 2 (9), Ч. II. – С. 114 - 120.
5. Воронова С.В. Психодіагностичний інструментарій дослідження мотивації досягнення особистості випускника інтернатного закладу // Психологія: Зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2001. – Вип. 12. – С.302 - 315.
6. Воронова С.В. Психологічні особливості мотивації досягнення підлітків шкіл-інтернатів, детерміновані типом і тривалістю депривації батьківського впливу // Психологія: Зб. наук. пр. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – Вип. 16. – С. 168 - 174.
7. Воронова С.В. Психологічні умови та засоби формування мотивації досягнення випускника школи-інтернату // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. пр. – К.: Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2001. – Т. III, Ч. 7. – С. 42 - 49.
8. Воронова С.В. Структура та психологічні механізми мотивації досягнення особистості випускника школи-інтернату // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. пр. – К.: Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2001. – Т. III, Ч. I. – С. 249 - 258.
9. Воронова С.В. Мотивація досягнення як особистісний чинник ефективності навчальної діяльності випускника школи-інтернату // Економіка освіти: Зб. наук. пр. НДЦ “Економіка вищої освіти” НДІ Вищої освіти АПН України. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – Т. 1. – С. 260 - 263.
10. Воронова С.В. Психологічна корекція мотивації досягнення як фактор підвищення ефективності навчальної діяльності дев’ятикласників шкіл-інтернатів // Матеріали Першої загальноукраїнської науково-практичної конференції “Молодь, соціальна політика і проблеми національного відродження України”. – Донецьк: Донецький інститут ринку та соціальної політики. – 2002. – С. 59 - 61.
11. Зелінська Т.М., Воронова С.В. Психологічні особливості підготовки майбутніх вчителів до роботи в школі-інтернаті // Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції до 80-річчя НПУ ім. М.П. Драгоманова “Психолого-педагогічні проблеми підготовки вчительських кадрів в умовах трансформації суспільства”. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2000. – Вип.2. – С. 45 - 48.

АНОТАЦІЇ

Воронова С.В. Психологічні особливості мотивації досягнення випускника школи-інтернату. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2003.

У роботі розкрито психологічні особливості мотиву досягнення і мотиву уникнення невдач випускників шкіл-інтернатів порівняно з їх однолітками загальноосвітніх шкіл, залежно від типу та тривалості пережитої депривації, статевої приналежності, місця проживання; показано зв'язок мотивації досягнення з академічною успішністю, особистісними характеристиками; визначено критерії та показники діагностування рівнів мотивації досягнення: співвідношення мотиву досягнення і мотиву уникнення невдач (домінантність), особистісна тривожність (інтенсивність), самооцінка (адекватність), рівень домагань (рівень, адекватність). Обґрунтовано психолого-педагогічні умови формування мотивації досягнення та апробовано систему роботи з її психологічної корекції.

Ключові слова: мотивація досягнення, навчальна діяльність, депривація батьківського впливу, самооцінка, рівень домагань, особистісна тривожність, мотив уникнення невдач, мотив досягнення.

Воронова С.В. Психологические особенности мотивации достижения выпускника школы-интерната. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук по специальности 19.00.07 – педагогическая и возрастная психология. Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова, Киев, 2003.

Диссертация посвящена исследованию психологических особенностей мотивации достижения девятиклассников общеобразовательных школ-интернатов, поиску путей и средств ее формирования в учебном процессе.

В диссертационной работе представлен анализ теоретико-методологических подходов к изучению мотивации достижения в зарубежной и отечественной психологии. На основе анализа научной литературы обосновывается актуальность темы исследования, формируются главные концептуальные положения относительно изучения психологических особенностей мотивации достижения выпускников школ-интернатов, способов ее психологической коррекции.

Мотивация достижения рассматривается как единство содержательно-иерархических и динамическо-процессуальных сторон. Ее структура

раскрывается в противоречивом взаимодействии мотива достижения и мотива избегания неудач, которые мы изучаем в аффективно-когнитивном контексте. Основу данных мотивов составляют потребность в достижениях и потребность в избегании неудач как субаффективное и субкогнитивное их ядро. Ведущими механизмами функционирования мотивации достижения являются мотивационно-эмоциональная оценка общей структуры ситуации, мотивационно-когнитивная оценка значимости цели и ее достижимости, опосредствование, интерпретация успеха и неудачи.

В работе представлены результаты экспериментального исследования психологических особенностей мотива достижения и мотива избегания неудачи у выпускников интернатов по сравнению с учащимися общеобразовательных школ, в зависимости от типа и продолжительности депривации родительского влияния, места проживания и половых особенностей.

В качестве критериев и показателей низкого, среднего и высокого уровней мотивации достижения выделено: соотношение мотива достижения и мотива избегания неудачи (доминантность), самооценка (адекватность), уровень притязаний (уровень, адекватность), личностная тревожность (интенсивность).

Констатирующий эксперимент показал, что в структуре мотивации достижения выпускников учреждений интернатного типа преобладает мотив избегания неудачи, сочетающийся с высокой личностной тревожностью, заниженным уровнем притязаний, неадекватной самооценкой, что свидетельствует об общем низком уровне мотивации достижения и как следствие – низкой академической успеваемости.

Анализ литературы и результаты констатирующего эксперимента разрешили сформулировать основные условия формирования мотивации достижения девятиклассников и систему ее психологической коррекции в школах-интернатах.

Выделены следующие условия формирования мотивации достижения: осознание школьниками значения процесса обучения для своей дальнейшей профессиональной деятельности; оптимальное соответствие уровня сложности задания возможностям учащихся; использование индивидуализированных критериев педагогической оценки; организация таких видов учебной деятельности, которые направлены на коррекцию отрицательного опыта депривации, актуализацию мотива достижения, формирование реалистического уровня притязаний, адекватной самооценки, снижение личностной тревожности, развитие у подростков уверенности в том, что неудачи в процессе обучения обусловлены недостаточными усилиями, а не низкими способностями.

В диссертации обосновываются теоретические аспекты проведения формирующего эксперимента: цель, задачи, принципы, этапы, формы психокоррекции. Система психокоррекционной работы осуществлялась в следующих направлениях: формирование адекватной дифференцированной самооценки, развитие реалистического целеполагания, снижение тревожности, актуализация и усиление мотива достижения.

Анализ результатов контрольного эксперимента, проведенного с использованием методов математической статистики, свидетельствует о положительной динамике мотивации достижения в экспериментальной группе в отличие от контрольной. Было также зафиксировано снижение уровня личностной тревожности, усиление мотива достижения, рост уровня притязаний, увеличение количества учащихся с адекватной самооценкой и как следствие – улучшение академической успеваемости.

Ключевые слова: мотивация достижения, учебная деятельность, депривация родительского влияния, самооценка, уровень притязаний, личностная тревожность, мотив избегания неудач, мотив достижения.

Voronova S.V. Psychological features of achievement motivation of the leaver of the boarding school. Manuscript.

The dissertation to getting a scientific degree of candidate in psychological sciences specialty 19.00.07 – pedagogical and developmental psychology. National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov. Kiev, 2003.

The work represented psychological features to the motive of achievement and the motive of failures' avoidance of school leavers of the boarding school in comparison with children with the same age of secondary schools, depending on the type and the duration of parental influence's deprivation, the place of living and sexual peculiarities. It was found the correlation between the achievement motivation and the process of studying, and personal characteristics; defined the criteria and the indices for diagnostics of levels of achievement motivation: correlation the motive of achievement and the motive of failures' avoidance (dominance), personal anxiety (intensity), self-appraisal (adequacy), the standard demands (level, adequacy). It is based psychology and pedagogical conditions of formation the achievement motivation and tested the working system with it is psychological correction in studying process at boarding schools.

Key words: achievement motivation, studying activity, deprivation of parents influence, self-appraisal, standard of demands, personal anxiety, motive of failures' avoidance, motive of achievement.

371.015 | 5/Н
В75 | Воронцова Р.В.
Психологічні особ-
ливості мотивації
| | | 0/4.

Поверніть книгу не пізніше зазначеного терміну

Пі
Ум
Фс
Па
Тп
Ці
За

ІВ
01

